

ADNAN KADRIĆ
(Sarajevo)

ŠEZDESET I PET GODINA ORIJENTALNOG INSTITUTA U SARAJEVU

Ove godine (2015) navršava se 65 godina postojanja i rada Orientalnog instituta u Sarajevu. Tim povodom organiziran je međunarodni skup pod naslovom *Kulturno-historijski tokovi u Bosni od 15. do 19. stoljeća: povodom 65 godina postojanja i rada Orientalnog instituta u Sarajevu*. Skup je održan od 15. do 17. maja 2015. godine u suorganizaciji sa Univerzitetom u Sarajevu a pod pokroviteljstvom Federalnog ministarstva za obrazovanje i nauku Federacije Bosne i Hercegovine. Ovaj broj časopisa *Prilozi za orijentalnu filologiju* 64/2015 predstavlja neku vrstu zbornika izabranih referata sa spomenutog skupa kojim se obilježila značajna godišnjica u razvoju institucije. Tim povodom objavljuje se i Monografija o radu Orientalnog instituta (1950-2015) u kojoj je detaljnije opisan razvoj institucije u proteklih šezdeset i pet godina. Zato ćemo u Uvodnoj riječi dati samo neke osnovne napomene o institutu.

Orientalni institut u Sarajevu osnovan je 1950. godine Uredbom Vlade Narodne Republike Bosne i Hercegovine (Službeni list NRBiH, br. 20/50) javna naučnoistraživačka institucija. Osnovni zadatak Orientalnog instituta bio je istraživanje, sakupljanje i znanstveno obrađivanje arhivske i rukopisne građe za proučavanje opće i kulturne historije naroda jugoistočne Evrope pod osmanskom vlašću, kao i orijentalnih jezika (arapskog, turskog, perzijskog) i književnosti. Predstavlja jedan od najznačajnijih instituta u jugoistočnoj Evropi koji se bavi spomenutom tematikom. Arhivska zbirka Orientalnog instituta preuzeta je 1950. godine najvećim dijelom iz Zemaljskog muzeja koji je osnovan 1888. godine a koji je pružio arhivsku građu uglavnom iz ranijih fondova arhivskih zbirki Vlade Bosanskog vilajeta (*Dīvān-i Vilāyet-i Bosna*). Rukopisna zbirka Orientalnog instituta također je najvećim dijelom preuzeta 1950.

iz Zemaljskog muzeja. U periodu od 1950. do 1992. godine fond rukopisne i arhivske građe postepeno se povećavao otkupom rukopisa ili donacijama rukopisa iz privatnih rukopisnih kolekcija. Jedan dio kopirane arhivske građe prikupljan je u saradnji sa Akademijom nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine u okviru velikih makroprojekata iz oblasti opće i kulturne povijesti Bosne u periodu od 1463. do 1878. godine.

Orijentalni institut je granatiran zapaljivim projektilima 17. maja 1992. godine na početku agresije Srbije i Crne Gore na Bosnu i Hercegovinu. O tome da se radilo o ciljanom uništavanju arhivske građe i rukopisnog blaga svjedoči i granatiranje Narodne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine koja je spaljena do temelja kao i zgrada Orijentalnog instituta. Pored bogatog knjižnog fonda na Orijentalnom institutu stradali su brojni arhivski fondovi, među kojima je samo fond Vilajetskog arhiva preko 200.000 registriranih dokumenata na osmanskom jeziku. Uništeno je oko 7.000 rukopisa iz raznih oblasti orijentalno-islamskih znanosti. Međutim, Orijentalni institut je nastavio rad na obnovi arhivskog i rukopisnog fonda, kao i na naučnoistraživačkim projektima kojima se bavio u prethodnih četrdesetak godina prije uništavanja zgrade. Nastavljen je rad u skoro svim oblastima kojima se ranije bavio. Odmah nakon uništavanja zgrade instituta, on nastavlja raditi u prostorijama Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine koja mu ustupa oko 50.000 stranica kopija različitog arhivskog materijala koji je prikupljan godinama u radu na zajedničkim naučnoistraživačkim projektima. Jedan od strateških ciljeva Orijentalnog instituta nakon stradanja bio je obnova arhivskog i rukopisnog fonda. Arhivska građa u digitalnoj formi uglavnom se obnavlja zahvaljujući *Protokolu o saradnji* između Orijentalnog instituta i Generalne direkcije turskih arhiva. Rukopisi se uglavnom dobijaju poklonima ili otkupom iz privatnih kolekcija rukopisa. Istraživački rad instituta nastavlja se kroz projekte u okviru Historijskog odjeljenja, Filološkog odjeljenja, Odjeljenja za dokumentaciju (biblioteka, Rukopisna Zbirka, Arhivska zbirka) i Referata/Odjeljenja za orijentalno-islamsku kulturu i bliskoistočne studije. Danas institut ima devet doktora nauka u različitim naučnim zvanjima i šest doktoranata od kojih su neki u završnoj fazi izrade svojih doktorata.

Danas je Orijentalni institut u Sarajevu stalna članica Univerziteta u Sarajevu. Pored dosadašnjih programskih zadataka i ciljeva, pred institutom se nalaze i novi zadaci aktivne saradnje na zajedničkim projektima sa zainteresiranim naučnoistraživačkim institucijama u svijetu. Trenutno je u fazi je potpisivanja različitih vrsta protokola o naučnoj saradnji sa sličnim institucijama u regionu i Evropskoj uniji. Rezultate rada Institut nastavlja objavljivati kroz svoje publikacije. Tako časopis *Prilozi za*

orijentalnu filologiju izlazi u kontinuitetu od 1950. godine a u njemu se objavljuju najznačajniji naučni i stručni radovi balkanske orijentalne filologije. Naime, svake godine u kontinuitetu u njemu se objavljuje najmanje desetak izvornih naučnih radova i desetak stručnih priloga iz oblasti kojom se bavi institut. U dosadašnja 64 broja časopisa *Prilozi za orijentalnu filologiju* objavljeno je oko 1300 bibliografskih jedinica, izvornih naučnih radova, stručnih priloga iz oblasti i prikaza relevantne literature iz područja orijentalne filologije i opće i kulturne historije naroda jugoistočne Evrope pod osmanskom vlašću. Studije se nastavljaju objavljivati i u ediciji *Monumenta Turcica* koja uglavnom sadrži obrađene historijske izvore na osmanskome jeziku, kao što su prijevodi deftera (katastarskih popisa), sidžila i sličnih arhivskih dokumenata. Edicija *Posebna izdanja* obogaćena je brojnim studijama iz oblasti opće, kulturne historije i orijentalne filologije (arabistike, turkologije, iranistike). U spomenutoj ediciji objavljeni su i prijevodi nekih značajnijih rukopisnih djela bosanskih autora na orijentalnim jezicima iz osmanskog perioda. Nakon stradanja zgrade instituta, arhivske i rukopisne zbirke Orijentalnog instituta izašlo je oko tridesetak knjiga u ediciji *Posebna izdanja*. U toj ediciji objavljen je i katalog rukopisa Orijentalnog instituta. Osim navedenih izdanja na institutu se objavljuju i posebna izdanja zbornika sa naučnih skupova. Izlaganja sa skupova kojima se obilježavaju godišnjice od osnivanja i postojanja Orijentalnog instituta, prema tradiciji, objavljuju se u časopisu *Prilozi za orijentalnu filologiju*. Tu tradiciju nastavljamo i u ovom broju časopisa *Prilozi za orijentalnu filologiju* (64/2015) koji predstavlja izbor radova sa skupa *Kulturno-historijski tokovi u Bosni od 15. do 19. stoljeća: povodom 65 godina postojanja i rada Orijentalnog instituta u Sarajevu* (15. do 17. maj 2015). Radovima se skreće pažnja na Orijentalni institut u Sarajevu kao na regionalni kulturalnomemorijski simbol, ali i kao na naučnoistraživačku instituciju čija djelatnost umnogome nadilazi granice regionalnog i lokalnog na području nauke, umjetnosti i kulture.

SIXTY-FIVE YEARS OF THE ORIENTAL INSTITUTE IN SARAJEVO

This year (2015) we celebrated 65 years of work of the Oriental Institute in Sarajevo. To mark this anniversary, an international conference entitled *Cultural and Historical Developments in Bosnia from 15th to 19th Century: marking the 65th Anniversary of the Oriental Institute in Sarajevo* was co-organised with the University of Sarajevo, with financial

support by the Federation BiH Ministry of Education and Science, held in Sarajevo on 15-17 May 2015. This edition of the *Contributions to Oriental Philology*, 64/2015 is, in fact, a collection of selected papers presented at the Conference that marked this important anniversary. It is followed by the Oriental Institute Monograph (1950-2015), a publication detailing the development of this institution over the past 65 years. Hence, this introductory note will present only the basic information regarding the Institute.

The Oriental Institute in Sarajevo was founded in 1950, following a Decree by the Government of the People's Republic of Bosnia and Herzegovina (Official Gazette of the Republic No 20/50), as a public scientific research institution. The primary task of the Oriental Institute was to research, collect and process the archives and manuscripts related to the general and cultural history of the peoples of Southeast Europe under Ottoman rule, as well as oriental languages (Arabic, Turkish, Persian) and literature. It is one of the leading institutes in Southeast Europe in this field. The Archives of the Oriental Institute was mainly taken from the National Museum of Bosnia and Herzegovina in 1950; the National Museum had been established in 1888 and housed the collection of archives from the Government of the Vilayet of Bosnia (*Dīvān-i Vilāyet-i Bosna*). The Institute's collection of manuscripts also came from the National Museum in 1950. From 1950 until 1992, the collections grew through acquisition and donations from private collections. One part of the collection of copies was collected in collaboration with the Academy of Arts and Science of Bosnia and Herzegovina, as part of major macro-projects on the general and cultural history of Bosnia and Herzegovina from 1463 until 1878.

On 17 May 1992, at the very onset of the aggression by Serbia and Montenegro, the Oriental Institute was shelled with incendiary projectiles. The fact that this was a targeted destruction of archives and manuscripts is confirmed by the fact that the National and University Library of Bosnia and Herzegovina was also targeted and razed to the ground, same as the building of the Oriental Institute. In addition to the rich library collection, the shelling destroyed numerous archives of the Oriental Institute, including the archives of the Vilayet, which alone contained more than 200,000 registered documents in Ottoman Turkish. Some 7,000 manuscripts in different areas of Oriental-Islamic studies were destroyed. Despite this, the Oriental Institute continued to work, trying to restore its archives and manuscript collections and working on research projects continuing its tradition of forty years prior to the destruction of its building. It continued to work in almost all the areas it

had worked in before. Following the destruction of its building, the Institute relocated to the building of the Academy of Arts and Science of Bosnia and Herzegovina. The Academy also made available some 50,000 pages of copies of different archival material, collected over the years of joint research projects. One of the strategic goals of the Oriental Institute after its destruction was to re-establish its archival and manuscript collections. The digitised archives are rebuilt primarily through the *Memorandum of Understanding* between the Oriental Institute in Sarajevo and the General Directorate of State Archives of the Prime Ministry of the R. of Turkey. Manuscripts are mainly collected through gifts or by acquisitions from private collections. The research-based activities of the Institute continue through projects within the Departments of History, Philology, Documents (Library, Manuscript Collection, Archival Collection) and the Unit for Oriental-Islamic Culture and Middle-Eastern Studies. At this time, the Institute is the home to nine PhDs in different fields of science and six doctoral candidates, some of whom are in the process of completing their theses.

Today, the Oriental Institute in Sarajevo is a full member of the University of Sarajevo. In addition to its current programme-based aims and tasks, the Institute is also embarking on new research and other projects with relevant institutions across the world. It has signed several memoranda of understanding on different types of research and scholarly collaboration with similar institutions in the region and across the EU. The Institute continues to publish the results of its work in its publications. Thus, the *Contributions to Oriental Philology* has been published with no interruptions since 1950, bringing scientifically and professionally relevant papers in Balkan Oriental Philology. Namely, every year it publishes no less than ten original scientific research papers and a dozen research essays in all the areas the Institute covers in its work. In the 64 volumes published thus far, the *Contributions* have published some 1,300 bibliographical units, original scientific and research papers, reviews and essays on relevant reference sources in the field of Oriental philology and general and cultural history of the peoples of Southeast Europe under Ottoman rule. Studies are also published in the *Monumenta Turcica* series, mainly presenting scientifically examined historical sources in the Ottoman language, such as translation of *defters* (cadastral censuses), *sijils* (judicial protocols) and other similar archival sources. The *Special Editions* series has been enriched by numerous studies in the field of general and cultural history as well as oriental philology (Arabic, Turkish and Iranian studies). This series has also included the publication of translations of several important

manuscripts by Bosnian authors who wrote in oriental languages in the Ottoman period. Since the destruction of its building and its archives and manuscript collections, the Oriental Institute has published more than 30 books under its *Special Editions* series. This also included a catalogue of manuscripts in the Institute's collection. The Institute has also published various proceedings from scientific conferences. Papers presented at events marking anniversaries of the Institute are traditionally published in the *Contributions to Oriental Philology*. We are continuing with this tradition, and this volume of the *Contributions* (64/2015) is, in fact, a collection of papers presented at the conference entitled *Cultural and Historical Developments in Bosnia from 15th to 19th Century: marking the 65th Anniversary of the Oriental Institute in Sarajevo* (15-17 May 2015). The papers present the work of the Oriental Institute in Sarajevo as a symbol of cultural memory in the region, but also as a scientific research institution whose work largely surpasses local or regional boundaries in the fields of science, arts and culture.